

НАЦІОНАЛЬНА АСОЦІАЦІЯ
АДВОКАТІВ УКРАЇНИ

МІНВЕТЕРАНІВ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

щодо повернення адвокатів-ветеранів
до адвокатської діяльності

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ПІДГОТОВЛЕНІ
МІНІСТЕРСТВОМ У СПРАВАХ ВЕТЕРАНІВ УКРАЇНИ ТА КОМІТЕТОМ НААУ
З ПИТАНЬ ЗАХИСТУ ПОСТРАЖДАЛИХ ВІД ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ,
КОМПЕНСАЦІЙНИХ МЕХАНІЗМІВ ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО
ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДНОВЛЕННЯ

Київ 2026

ЗМІСТ

1. Загальні положення.....	3
2. Нормативна та методологічна основа.....	4
3. Основні принципи повернення до адвокатської діяльності.....	5
4. Організаційно-правова підготовка до поновлення та здійснення адвокатської діяльності.....	6
5. Оновлення професійних знань і навичок.....	7
6. Організація відновлення адвокатської практики.....	8
7. Менторська та колегіальна підтримка.....	9
8. Безбар'єрність, індивідуальні потреби та професійне благополуччя.....	10
9. Рекомендації органам адвокатського самоврядування та організаційним формам адвокатської діяльності.....	11
10. Професійна етика, адвокатська таємниця і захист персональних даних.....	12
11. Реалізація та моніторинг застосування Методичних рекомендацій.....	13
Додатки:	
Додаток 1. Персональний чек-лист адвоката-ветерана перед поверненням до адвокатської діяльності.....	14
Додаток 2. Орієнтовний маршрут повернення до адвокатської діяльності.....	15
Додаток 3. Орієнтовні засади менторської підтримки адвокатів-ветеранів.....	16
Додаток 4. Організаційний чек-лист для ради адвокатів регіону.....	17

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Ці Методичні рекомендації щодо повернення адвокатів-ветеранів до адвокатської діяльності (далі – Методичні рекомендації) розроблено з метою формування єдиних, практичних і професійно виважених підходів до організації повернення адвокатів-ветеранів до адвокатської діяльності після проходження військової служби або іншої пов'язаної з нею тривалої перерви у професійній практиці.

1.2. Методичні рекомендації спрямовані на сприяння поновленню права на заняття адвокатською діяльністю у встановленому порядку, оновленню професійних знань і навичок, відновленню організаційних та цифрових процесів, доступу до навчальної, інформаційної, менторської і колегіальної підтримки.

1.3. Методичні рекомендації адресовані Національній асоціації адвокатів України, Раді адвокатів України, радам адвокатів регіонів, Вищій школі адвокатури Національної асоціації адвокатів України, адвокатським об'єднанням, адвокатським бюро, адвокатам, які беруть участь у програмах менторської або колегіальної підтримки, а також адвокатам-ветеранам, які повертаються до адвокатської діяльності.

1.4. Методичні рекомендації мають інформаційно-методичний характер. Вони не встановлюють особливого правового статусу адвоката-ветерана, не змінюють вимог законодавства про адвокатуру та адвокатську діяльність і Правил адвокатської етики, не створюють нових професійних прав, обов'язків, підстав дисциплінарної відповідальності чи переваг у здійсненні адвокатської діяльності.

1.5. Повернення адвоката-ветерана до професійної діяльності не може розглядатися як ознака зниження його професійної спроможності. Не допускається презумпція того, що адвокат-ветеран потребує спрощених професійних завдань, постійного нагляду, обмеження категорій справ або оцінювання стану здоров'я чи психологічного стану з боку органів адвокатського самоврядування, колег або інших осіб.

1.6. Адвокат-ветеран самостійно визначає обсяг інформації про проходження військової служби, бойовий досвід, стан здоров'я та інші обставини приватного життя, яку він вважає за можливе повідомити. Надання такої інформації не може бути умовою доступу до загальних професійних можливостей. Документальне підтвердження відповідних обставин може вимагатися лише у випадках і в обсязі, прямо передбачених у законодавстві або актах органів адвокатського самоврядування для отримання конкретного заходу підтримки.

1.7. Для цілей цих Методичних рекомендацій термін «адвокати-ветерани» охоплює адвокатів і адвокаток, які мають статус ветерана війни відповідно до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» та повертаються до адвокатської діяльності після проходження військової служби.

1.8. Положення цих Методичних рекомендацій, не пов'язані з отриманням заходів підтримки, для яких необхідне підтвердження статусу ветерана війни, можуть застосовуватися також до адвокатів, які повертаються до адвокатської діяльності після проходження військової служби, але ще не набули або не підтвердили відповідний статус у встановленому у законодавстві порядку.

1.9. Завданнями Методичних рекомендацій є:

- визначення практичної послідовності організаційних і професійних дій під час повернення до адвокатської діяльності;
- сприяння своєчасному виконанню вимог законодавства та актів органів адвокатського самоврядування;
- забезпечення доступу до актуальної інформації про професійні обов'язки, навчальні можливості та чинні заходи підтримки;
- формування добровільної та конфіденційної системи менторської і колегіальної підтримки;
- запобігання дискримінації, стигматизації, патерналізму та необґрунтованому втручання у приватне життя адвоката-ветерана;
- створення безбар'єрних та доступних умов участі у професійному житті адвокатури;
- забезпечення балансу між індивідуальними потребами адвоката-ветерана, незалежністю адвокатської діяльності, інтересами клієнтів і єдиними професійними стандартами.

1.10. Застосування Методичних рекомендацій здійснюється індивідуально з урахуванням тривалості перерви у практиці, спеціалізації адвоката, обраної організаційної форми адвокатської діяльності, актуального професійного навантаження, технічних можливостей та потреб, про які повідомив сам адвокат-ветеран.

2. НОРМАТИВНА ТА МЕТОДОЛОГІЧНА ОСНОВА

2.1. Нормативну основу Методичних рекомендацій становлять:

- Конституція України;
- Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод;
- Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю;
- Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»;
- Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»;
- Закон України «Про військовий обов'язок і військову службу»;
- Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей»;
- Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні»;
- Закон України «Про захист персональних даних»;
- Національна стратегія із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року;
- Стратегія ветеранської політики на період до 2030 року.

2.2. Під час застосування Методичних рекомендацій враховуються акти адвокатського самоврядування та Національної асоціації адвокатів України, зокрема:

- Правила адвокатської етики;
- Порядок ведення Єдиного реєстру адвокатів України;
- Порядок підвищення професійного рівня адвокатів України;
- Положення про внески на забезпечення реалізації адвокатського самоврядування;
- акти Ради адвокатів України щодо поновлення права на заняття адвокатською діяльністю, підвищення професійного рівня та підтримки адвокатів, які повертаються до професійної діяльності після проходження військової служби;
- інші акти органів адвокатського самоврядування, що регулюють відповідні питання.

2.3. Методологічною основою Методичних рекомендацій є правозахисний, людиноцентричний і професійно нейтральний підхід, за якого підтримка спрямовується на

усунення конкретних організаційних, інформаційних, цифрових або комунікаційних бар'єрів, а не на формування уявлення про адвоката-ветерана як про особу зі зниженою професійною спроможністю.

2.4. Положення Методичних рекомендацій застосовуються з урахуванням принципів незалежності адвокатури, верховенства права, законності, пріоритетності інтересів клієнта, конфіденційності, уникнення конфлікту інтересів, рівності, недискримінації, добровільності та мінімізації втручання у приватне життя.

2.5. Методичні рекомендації не підміняють законодавство або акти органів адвокатського самоврядування. Якщо певне питання прямо врегульовано у нормативно-правовому акті чи акті адвокатського самоврядування, застосовується відповідне положення такого акта.

3. ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ПОВЕРНЕННЯ ДО АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

3.1. Професійна рівність і незалежність. Адвокат-ветеран після поновлення права на заняття адвокатською діяльністю здійснює її на тих самих правових та етичних засадах, що й інші адвокати. Заходи підтримки не можуть використовуватися для обмеження його професійної самостійності або втручання у правову позицію у справі.

3.2. Повага до гідності без патерналізму. Військовий і професійний досвід адвоката-ветерана має сприйматися з повагою, без знецінення, надмірної опіки, героїзації всупереч його волі або припущень щодо особистих якостей, стану здоров'я чи здатності виконувати професійні обов'язки.

3.3. Добровільність і самовизначення. Участь у програмах менторської, навчальної, психологічної чи іншої додаткової підтримки є добровільною, крім виконання прямо встановлених професійних обов'язків. Адвокат-ветеран самостійно визначає потребу, форму, тривалість і межі такої підтримки.

3.4. Індивідуальний підхід. Не існує універсального сценарію повернення до адвокатської діяльності. Рішення щодо темпу відновлення практики, обсягу навантаження, навчальних пріоритетів та залучення колег приймаються з урахуванням конкретної професійної ситуації адвоката.

3.5. Конфіденційність і мінімізація даних. Інформація про військову службу, стан здоров'я, лікування, реабілітацію, сімейні обставини та інші персональні дані обробляється лише на законній підставі, для визначеної мети та в мінімально необхідному обсязі.

3.6. Безбар'єрність. Організаційні, навчальні та інформаційні процеси мають бути доступними, зрозумілими та, за можливості, передбачати альтернативні формати участі. Розумне пристосування для осіб з інвалідністю застосовується відповідно до законодавства та з урахуванням індивідуальної потреби.

3.7. Єдність професійних стандартів. Підтримка адвоката-ветерана не означає зниження вимог до якості правничої допомоги, дотримання строків, правил адвокатської етики, адвокатської таємниці або уникнення конфлікту інтересів.

3.8. Колегіальність. Професійна спільнота може сприяти поверненню адвоката-ветерана шляхом обміну актуальною інформацією, менторства, взаємних консультацій та допомоги у відновленні професійних контактів за умови поваги до незалежності адвоката і конфіденційності.

3.9. Пропорційність. Будь-який захід підтримки має відповідати заявленій потребі, бути найменш втручальним, не створювати надмірного адміністративного навантаження та не перетворюватися на додатковий контроль за адвокатом-ветераном.

3.10. Недопущення стигматизації та медикалізації. Статус ветерана війни сам собою не є підставою для припущень про наявність психологічного розладу, когнітивних труднощів, конфліктність, небезпечність або інші поведінкові особливості. Органи адвокатського самоврядування та колеги не здійснюють оцінювання або діагностування стану адвоката.

4. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВА ПІДГОТОВКА ДО ПОНОВЛЕННЯ ТА ЗДІЙСНЕННЯ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

4.1. До початку здійснення адвокатської діяльності адвокату доцільно перевірити припинення обставин несумісності та виконати дії, необхідні для поновлення права на заняття адвокатською діяльністю, у порядку, визначеному у Законі України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та актах органів адвокатського самоврядування.

4.2. Після поновлення права на заняття адвокатською діяльністю рекомендується перевірити повноту, достовірність та актуальність відомостей у Єдиному реєстрі адвокатів України, зокрема щодо статусу права на заняття адвокатською діяльністю, адреси робочого місця, контактних даних та обраної організаційної форми діяльності.

4.3 Адвокату доцільно визначити або актуалізувати організаційну форму здійснення адвокатської діяльності та перевірити відповідність пов'язаних реєстраційних, податкових, банківських і договірних даних вимогам законодавства.

4.4. До відновлення активної практики рекомендується перевірити технічну готовність, зокрема:

- чинність кваліфікованого електронного підпису та засобів електронної ідентифікації;
- доступ до електронного кабінету в Єдиній судовій інформаційно-комунікаційній системі та інших професійних електронних сервісів;
- актуальність програмного забезпечення, шаблонів документів, засобів відеозв'язку та електронного документообігу;
- наявність захищених каналів комунікації, резервного копіювання та належного захисту професійної інформації.

4.5. Адвокату рекомендується перевірити стан виконання професійних обов'язків, зокрема вимог щодо підвищення професійного рівня та сплати внесків на забезпечення реалізації адвокатського самоврядування, з урахуванням чинних на дату поновлення права актів Ради адвокатів України та встановлених ними умов застосування заходів підтримки.

4.6. Якщо право на заняття адвокатською діяльністю було зупинено на один рік і більше, адвокат зобов'язаний пройти спеціальні курси підвищення професійного рівня протягом строку, визначеного у Порядку підвищення професійного рівня адвокатів України. Інформація про порядок реєстрації, навчання, підтвердні документи та чинні умови звільнення від плати має надаватися адвокату у зрозумілій і доступній формі.

4.7. Якщо до зупинення права на заняття адвокатською діяльністю адвокат мав незавершені доручення, доцільно провести інвентаризацію матеріалів, перевірити порядок їх передання, зберігання або повернення, стан розрахунків із клієнтами та відсутність невиконаних зобов'язань, які можуть мати значення після поновлення діяльності.

4.8. Перед прийняттям нових доручень адвокату рекомендується повторно перевірити обставини, що можуть спричинити конфлікт інтересів. Така перевірка має охоплювати обставини попередньої адвокатської практики, професійні та службові зв'язки, що виникли під час військової служби, а також доступ до інформації з обмеженим доступом.

4.9. Обов'язок зберігати адвокатську таємницю не припиняється у зв'язку із зупиненням права на заняття адвокатською діяльністю. До відновлення практики доцільно перевірити цілісність архівів, контроль доступу до матеріалів, стан носіїв інформації та відсутність несанкціонованого доступу до даних клієнтів.

4.10. Прийняття та виконання доручень здійснюються лише після належного поновлення права на заняття адвокатською діяльністю та з дотриманням інших вимог, установлених у законодавстві та актах органів адвокатського самоврядування.

5. ОНОВЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ЗНАТЬ І НАВИЧОК

5.1. Першим змістовним етапом повернення до практики доцільно визначити самооцінку потреб в оновленні професійних знань і навичок. Така самооцінка не є перевіркою професійної придатності, атестацією або додатковою умовою доступу до професії.

5.2. Під час самооцінки рекомендується врахувати зміни, що відбулися за період перерви, зокрема у:

- профільному матеріальному та процесуальному законодавстві;
- практиці Верховного Суду і Європейського суду з прав людини;
- правилах функціонування електронного суду, державних реєстрів та інших цифрових сервісів;
- актах органів адвокатського самоврядування та Правилах адвокатської етики;
- підходах до укладення договорів про надання правничої допомоги, оформлення ордерів, ведення адвокатського досьє та захисту персональних даних;
- практиці кібербезпеки, електронної комунікації та збереження адвокатської таємниці.

5.3. Оновлення професійних знань доцільно здійснювати за індивідуальним планом, починаючи з питань, які безпосередньо стосуються спеціалізації адвоката та доручень, що плануються до прийняття найближчим часом.

5.4. Індивідуальний план може включати спеціальні курси, тематичні вебінари, огляди судової практики, опрацювання змін до

законодавства, практичні тренінги з електронних сервісів, обговорення професійних ситуацій із колегами та самостійне навчання.

5.5. Досвід, набутий під час військової служби, може посилювати професійні компетентності адвоката, зокрема відповідальність, дисципліну, роботу в умовах невизначеності, командну взаємодію, здатність визначати пріоритети та приймати рішення. Водночас такий досвід не замінює необхідності актуалізувати спеціальні правничі знання після тривалої перерви у практиці.

5.6. Участь у навчанні не повинна передбачати обов'язкового обговорення особистого бойового досвіду. Використання історії військової служби адвоката у навчальних або публічних матеріалах допускається лише за його попередньою, конкретною та усвідомленою згодою.

5.7. Вищій школі адвокатури Національної асоціації адвокатів України та іншим операторам підвищення професійного рівня доцільно забезпечувати практичну спрямованість навчальних продуктів, можливість дистанційної участі, доступність матеріалів після заходу та зрозумілу навігацію щодо виконання встановлених вимог.

5.8. У професійній комунікації рекомендується використовувати формулювання «оновлення знань і навичок», «актуалізація професійної практики» або «визначення навчальних потреб», уникаючи узагальнених тверджень про «прогалини», «втрату кваліфікації» чи «неготовність» адвокатів-ветеранів до професійної діяльності.

6. ОРГАНІЗАЦІЯ ВІДНОВЛЕННЯ АДВОКАТСЬКОЇ ПРАКТИКИ

6.1. Темп і обсяг відновлення адвокатської практики визначає сам адвокат. Поступове збільшення навантаження може бути корисним інструментом управління професійними ризиками, але не є універсальною вимогою та не повинно нав'язуватися лише у зв'язку зі статусом ветерана війни.

6.2. Під час планування навантаження доцільно врахувати спеціалізацію, тривалість перерви, складність і строковість справ, наявність команди або можливості залучення колег, особисті обставини та власну оцінку готовності до відповідного обсягу роботи.

6.3. Не рекомендується автоматично пропонувати адвокату-ветерану лише прості, несуттєві або менш відповідальні доручення. Розподіл справ в адвокатському об'єднанні чи бюро має ґрунтуватися на професійній компетентності, спеціалізації, домовленості сторін і фактичному навантаженні.

6.4. На початковому етапі доцільно посилити внутрішні механізми управління строками та якістю, зокрема:

- актуалізувати календар процесуальних і договірних строків;
- перевірити шаблони процесуальних документів і договорів;
- визначити порядок подвійної перевірки критично важливих подань, якщо це відповідає обраній формі організації роботи;
- забезпечити резервне збереження матеріалів та безпечний доступ до них;
- узгодити порядок заміни або передачі доручення у разі тимчасової неможливості його виконання відповідно до закону, договору та Правил адвокатської етики.

6.5. Під час прийняття нового доручення адвокату доцільно чітко визначати предмет і межі правничої допомоги, строки, порядок комунікації, розмір і порядок обчислення гонорару, розподіл відповідальності у команді та інші істотні умови договору.

6.6. Адвокат має право відмовитися від прийняття доручення у випадках і порядку, передбачених у законодавстві та Правилах адвокатської етики. Самостійне рішення адвоката не приймати певне доручення або обмежити поточне навантаження не повинно тлумачитися як професійна неспроможність.

6.7. За потреби адвокат може заздалегідь визначити колегу або команду для організаційної взаємодії у випадку тимчасової неможливості здійснювати окремі дії. Передання інформації чи матеріалів здійснюється лише на належній правовій підставі, з урахуванням волі клієнта, умов договору, адвокатської таємниці та уникнення конфлікту інтересів.

6.8. Організація робочого місця має забезпечувати конфіденційність спілкування з клієнтами, належне зберігання документів, технічну безпеку, а також доступність для адвоката і клієнтів відповідно до фактичних потреб і можливостей.

6.9. Адвокатським об'єднанням і бюро доцільно забезпечити адвокату, який повертається до практики, своєчасний доступ до внутрішніх політик, електронних систем, шаблонів, баз знань і змін у правилах організації роботи, що відбулися за час його відсутності.

6.10. Повернення до практики має оцінюватися не за швидкістю відновлення максимального навантаження, а за здатністю адвоката стабільно забезпечувати належну якість правничої допомоги, дотримання професійних обов'язків та інтересів клієнта.

7. МЕНТОРСЬКА ТА КОЛЕГІАЛЬНА ПІДТРИМКА

7.1. Менторська підтримка є добровільною формою професійної взаємодії між адвокатом-ветераном і досвідченим адвокатом або групою колег, спрямованою на швидке оновлення професійного контексту, обмін практичним досвідом та відновлення професійних зв'язків.

7.2. Ментор не здійснює контроль за адвокатом-ветераном, не оцінює його професійну придатність і не набуває повноважень втручатися у правову позицію, відносини з клієнтом або самостійність прийняття професійних рішень.

7.3. Предмет менторської взаємодії визначається за домовленістю сторін і може охоплювати зміни законодавства та судової практики, роботу з електронними сервісами, організацію діловодства, професійну етику, розвиток практики, управління навантаженням та інші професійні питання.

7.4. Обговорення конкретних справ у межах менторства здійснюється з безумовним дотриманням адвокатської таємниці. За можливості використовуються знеособлені обставини. Передача інформації, яка дає змогу ідентифікувати клієнта або зміст його доручення, допускається лише за наявності належної правової підстави та після перевірки відсутності конфлікту інтересів.

7.5. До початку взаємодії сторонам доцільно погодити мету, орієнтовну тривалість, формат зустрічей, правила конфіденційності, межі відповідальності та порядок припинення менторської взаємодії.

7.6. Відомості про участь адвоката-ветерана у програмі менторства не є показником недостатньої компетентності та не повинні використовуватися для рейтингування, дисциплінарного оцінювання або обмеження професійних можливостей.

7.7. Колегіальна підтримка може здійснюватися також у формі професійних груп обміну досвідом, тематичних зустрічей, закритих дискусійних майданчиків, спільного опрацювання змін до законодавства та практичних тренінгів.

7.8. Участь у професійній групі не передбачає обов'язкового публічного розкриття статусу ветерана війни. Формат групи має забезпечувати повагу до особистих кордонів та права учасника не обговорювати обставини служби.

7.9. До менторських програм доцільно залучати адвокатів-ветеранів, які вже відновили практику, оскільки їхній досвід може допомогти формувати реалістичні та професійно чутливі підходи. Таке залучення є виключно добровільним.

7.10. Організаційне супроводження менторських програм може здійснюватися органами адвокатського самоврядування без створення реєстрів, що розкривають статус ветерана війни, стан здоров'я чи інші чутливі дані ширшому колу осіб, ніж це необхідно для функціонування програми.

8. БЕЗБАР'ЄРНІСТЬ, ІНДИВІДУАЛЬНІ ПОТРЕБИ ТА ПРОФЕСІЙНЕ БЛАГОПОЛУЧЧЯ

8.1. Статус ветерана війни не означає автоматичної наявності інвалідності, стану здоров'я або психологічних особливостей, які потребують спеціальних заходів. Будь-які потреби враховуються лише за їх фактичної наявності та у спосіб, погоджений з адвокатом.

8.2. Адвокат-ветеран має право самостійно вирішувати, чи повідомляти про індивідуальну потребу в доступному приміщенні, дистанційному форматі навчання, додаткових перервах, адаптованих матеріалах або іншому організаційному рішенні.

8.3. Органам адвокатського самоврядування, Вищій школі адвокатури та організаторам професійних заходів доцільно завчасно надавати інформацію про доступність приміщення, можливість дистанційної участі, формат матеріалів, тривалість заходу та контактний канал для повідомлення про індивідуальну потребу.

8.4. Для адвокатів з інвалідністю розумне пристосування забезпечується відповідно до законодавства. Рішення має бути необхідним, належним і ефективним у конкретній ситуації та не вимагати розкриття більшого обсягу медичної інформації, ніж це об'єктивно необхідно.

8.5. Організаційна доступність може включати гнучкий час навчання, дистанційний або змішаний формат, доступні електронні матеріали, безперешкодний маршрут у приміщенні, можливість використання допоміжних засобів і достатній час для виконання організаційних дій.

8.6. Професійне благополуччя є складовою відповідального управління адвокатською практикою, однак не повинно перетворюватися на контроль за приватним життям адвоката або на припущення про його психологічний стан.

8.7. Інформація про можливості отримання психологічної, медичної чи реабілітаційної допомоги може надаватися у нейтральній формі та на добровільній основі. Звернення по таку допомогу не може бути умовою поновлення права на заняття адвокатською діяльністю, участі у професійних заходах або прийняття до менторської програми.

8.8. Органи адвокатського самоврядування та організаційні форми адвокатської діяльності не здійснюють діагностування і не повинні вимагати медичних висновків, крім випадків, коли надання відповідного документа прямо передбачено у законі для реалізації конкретного права або забезпечення розумного пристосування.

8.9. Під час публічної комунікації про повернення адвокатів-ветеранів до професії доцільно уникати образів «проблемного ветерана», «людини, яку необхідно виправити», а також надмірної героїзації чи використання особистої історії без згоди.

8.10. Індивідуальні організаційні рішення не змінюють єдиних вимог до професійної етики та якості правничої допомоги і мають забезпечувати реальну можливість адвоката повноцінно брати участь у професійному житті адвокатури.

9. РЕКОМЕНДАЦІЇ ОРГАНАМ АДВОКАТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНИМ ФОРМАМ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

9.1. Національній асоціації адвокатів України доцільно забезпечити єдину інформаційну точку з актуальними роз'ясненнями щодо поновлення права на заняття адвокатською діяльністю, внесення відомостей до Єдиного реєстру адвокатів України, підвищення професійного рівня, сплати внесків та чинних заходів підтримки.

9.2. Радам адвокатів регіонів доцільно визначити контактний канал для організаційних консультацій адвокатів, які повертаються після військової служби, без утворення окремого обліку або «ветеранської черги», якщо такий облік прямо не передбачено в актах Ради адвокатів України.

9.3. Інформаційна консультація має охоплювати лише питання компетенції відповідного органу та не повинна перетворюватися на оцінювання професійної готовності, стану здоров'я або обставин військової служби адвоката.

9.4. Вищій школі адвокатури Національної асоціації адвокатів України доцільно підтримувати практично орієнтовані спеціальні курси, забезпечувати різні формати участі, зрозумілу реєстрацію, доступ до навчальних матеріалів і своєчасне підтвердження виконання встановлених вимог.

9.5. Органам адвокатського самоврядування доцільно сприяти створенню добровільної програми менторства із чіткими правилами конфіденційності, уникнення конфлікту інтересів, мінімізації персональних даних та недопущення використання участі у програмі для оцінювання адвоката.

9.6. Під час розроблення навчальних, інформаційних і менторських програм доцільно залучати адвокатів-ветеранів до визначення потреб, тестування матеріалів і оцінки практичності запропонованих рішень. Таке залучення здійснюється добровільно та не повинно покладати на одну особу обов'язок представляти позицію всієї ветеранської спільноти.

9.7. Адвокатським об'єднанням і бюро доцільно застосовувати структурований процес повернення до внутрішньої роботи, який може включати ознайомлення зі змінами внутрішніх політик, відновлення доступів до систем, актуалізацію правил документообігу, розподіл справ за домовленістю та визначення контактної особи для організаційних питань.

9.8. Рішення щодо розподілу справ, ролі в команді, винагороди та професійного розвитку мають ґрунтуватися на об'єктивних професійних критеріях і домовленостях, а не на стереотипах, пов'язаних зі статусом ветерана війни.

9.9. Збирання інформації про кількість адвокатів-ветеранів та їхні потреби має здійснюватися переважно у знеособленій або агрегованій формі, із чітким визначенням мети, строку зберігання та кола осіб, які мають доступ до даних.

9.10. Органам адвокатського самоврядування не рекомендується створювати публічні переліки адвокатів-ветеранів або використовувати їхній статус у комунікаційних матеріалах без попередньої згоди кожної особи.

9.11. Підтримка адвокатів-ветеранів має бути інституційною, а не виключно символічною. Пріоритет доцільно надавати практичним рішенням: зрозумілій процедурі, оперативній консультації, доступному навчанню, менторству, цифровій підтримці та усуненню конкретних бар'єрів.

9.12. Міжінституційна співпраця з органами державної влади, ветеранськими та правничими організаціями може здійснюватися для розвитку навчальних і сервісних рішень за умови збереження незалежності адвокатури, дотримання адвокатської таємниці та захисту персональних даних.

9.13. Надання організаційної або навчальної підтримки не впливає на застосування дисциплінарних процедур. Водночас сам факт звернення по підтримку або участі у відповідній програмі не може розглядатися як ознака дисциплінарного ризику чи професійної неспроможності.

9.14. Рекомендується періодично оновлювати інформаційні матеріали з урахуванням змін законодавства, актів Ради адвокатів України, практики застосування процедур і зворотного зв'язку від адвокатів-ветеранів.

10. ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА, АДВОКАТСЬКА ТАЄМНИЦЯ І ЗАХИСТ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ

10.1. Повернення до адвокатської діяльності здійснюється з безумовним дотриманням принципів незалежності, конфіденційності, компетентності та добросовісності, пріоритетності інтересів клієнта, неприпустимості конфлікту інтересів та інших вимог Правил адвокатської етики.

10.2. Менторство, навчання, внутрішнє обговорення або колегіальна консультація не створюють винятків із режиму адвокатської таємниці. Інформація про клієнта, зміст доручення, документи та правова позиція не можуть передаватися лише з мотивів зручності професійного обговорення.

10.3. Інформація, отримана під час військової служби, використовується з урахуванням встановленого правового режиму. Відомості з обмеженим доступом, службова, державна або інша охоронювана законом інформація не можуть використовуватися у професійній діяльності всупереч встановленому правовому режиму.

10.4. Перед прийняттям доручення необхідно перевіряти конфлікт інтересів з урахуванням не лише попередніх клієнтів, а й функцій, посадових обов'язків, доступу до інформації та професійних зв'язків, що виникли під час військової служби.

10.5. Персональні дані адвоката-ветерана обробляються відповідно до законодавства на підставі визначеної правової підстави, для конкретної мети, у мінімально необхідному обсязі та протягом обґрунтованого строку.

10.6. Згода на оброблення персональних даних не може вважатися добровільною, якщо від її надання без належної правової підстави залежить доступ адвоката до загальної професійної можливості, яка доступна іншим адвокатам без такого розкриття.

10.7. Документи, що підтверджують статус ветерана війни, проходження військової служби або інші обставини, використовуються лише для вирішення питання, для якого вони подані, та не повинні поширюватися серед осіб, не залучених до відповідної процедури.

10.8. Публікація фото, біографічних відомостей, історій служби або інформації про участь у програмі підтримки допускається лише після отримання окремої згоди адвоката, яка може бути відкликана у встановленому у законі порядку.

10.9. Під час відновлення цифрових доступів особливу увагу доцільно приділяти зміні паролів, багатофакторній автентифікації, перевірці пристроїв, захищеному резервному копіюванню, розмежуванню особистих і професійних каналів комунікації та контролю доступу до адвокатського дос'є.

10.10. Порушення прав адвоката-ветерана, прояви дискримінації або неправомірне розголошення інформації розглядаються у порядку, передбаченому у законодавстві та актах органів адвокатського самоврядування. Методичні рекомендації не створюють окремої дисциплінарної або квазидисциплінарної процедури.

11. РЕАЛІЗАЦІЯ ТА МОНІТОРИНГ ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДИЧНИХ РЕКОМЕНДАЦІЙ

11.1. Реалізація Методичних рекомендацій здійснюється органами адвокатського самоврядування та іншими адресатами у межах їхніх повноважень, організаційних можливостей і наявних ресурсів.

11.2. Для практичного впровадження доцільно використовувати інформаційні сторінки, короткі алгоритми, чек-листи, навчальні модулі, консультаційні канали, добровільні менторські програми та регулярне оновлення матеріалів.

11.3. Оцінювання застосування Методичних рекомендацій має ґрунтуватися на показниках доступності та корисності, а не на оцінюванні особистих характеристик адвокатів-ветеранів. Можуть враховуватися кількість інформаційних звернень, участь у навчанні та менторстві, строки надання організаційної відповіді та знеособлений зворотний зв'язок.

11.4. Не допускається формування рейтингів адвокатів-ветеранів за швидкістю повернення до повного навантаження, участю у програмах підтримки, станом здоров'я або іншими обставинами приватного життя.

11.5. Зворотний зв'язок доцільно збирати добровільно та переважно анонімно, з можливістю повідомити про складність процедури, недоступність інформації, потребу в новому навчальному продукті або інший системний бар'єр.

11.6. Методичні рекомендації підлягають перегляду у разі істотних змін законодавства, актів адвокатського самоврядування або виявлення системних проблем під час їх практичного застосування.

11.7. Основним критерієм ефективності Методичних рекомендацій є можливість адвоката-ветерана без зайвих адміністративних бар'єрів, стигматизації та втручання у приватне життя відновити професійну діяльність і належно здійснювати захист, представництво та інші види правничої допомоги.

11.8. Ці Методичні рекомендації не застосовуються як самостійна підстава для обмеження професійних прав адвоката або оцінки якості наданої ним правничої допомоги.

ПЕРСОНАЛЬНИЙ ЧЕК-ЛИСТ АДВОКАТА-ВЕТЕРАНА ПЕРЕД ПОВЕРНЕННЯМ ДО АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Додаток 1

до Методичних рекомендацій щодо повернення адвокатів-ветеранів до адвокатської діяльності

Цей чек-лист має орієнтовний характер. Його використання не є додатковою умовою поновлення права на заняття адвокатською діяльністю та не замінює вимог законодавства й актів органів адвокатського самоврядування.

1. Правовий статус і реєстраційні дії

- Перевірено припинення обставин несумісності з адвокатською діяльністю.
- Подано необхідні документи для поновлення права на заняття адвокатською діяльністю.
- Перевірено відображення актуального статусу та інших відомостей у Єдиному реєстрі адвокатів України.
- Актуалізовано адресу робочого місця, контактні дані та організаційну форму діяльності.
- Перевірено актуальність реєстраційних, податкових і банківських даних.

2. Професійні обов'язки

- Перевірено вимоги щодо підвищення професійного рівня на дату поновлення права.
- За потреби зареєстровано проходження спеціальних курсів у встановлений строк.
- Перевірено чинні рішення Ради адвокатів України щодо умов звільнення від плати за навчання або сплати внеску.
- Перевірено відсутність невиконаних професійних обов'язків за попередні періоди.

3. Цифрова та організаційна готовність

- Оновлено кваліфікований електронний підпис.
- Відновлено доступ до електронного суду, професійних платформ і реєстрів.
- Оновлено програмне забезпечення, шаблони документів і засоби відеозв'язку.
- Змінено паролі та налаштовано багатофакторну автентифікацію.
- Перевірено резервне копіювання та захист адвокатського дос'є.
- Організовано конфіденційне робоче місце.

4. Попередні та нові доручення

- Проведено інвентаризацію матеріалів попередніх доручень.
- Перевірено порядок передання, зберігання або повернення документів клієнтам.
- Перевірено стан розрахунків і невиконаних договірних зобов'язань.
- Проведено перевірку конфлікту інтересів з урахуванням обставин військової служби.
- Актуалізовано форми договорів, ордерів та внутрішнього обліку строків.
- Визначено порядок дій у разі тимчасової неможливості виконання доручення.

5. Оновлення знань і планування практики

- Визначено основні зміни законодавства та судової практики за період перерви.
- Складено індивідуальний план оновлення знань.
- Визначено реалістичний початковий обсяг навантаження.
- За потреби обрано ментора або професійну групу підтримки.
- Визначено власні потреби щодо формату навчання, доступності та організації роботи.

ОРІЄНТОВНИЙ МАРШРУТ ПОВЕРНЕННЯ ДО АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

*Додаток 2
до Методичних рекомендацій щодо
повернення адвокатів-ветеранів
до адвокатської діяльності*

Наведений маршрут є орієнтовним. Конкретна послідовність і строки дій визначаються у законодавстві, актах органів адвокатського самоврядування та індивідуальною професійною ситуацією адвоката.

1. До поновлення права на заняття адвокатською діяльністю:

- перевірити припинення обставин несумісності;
- ознайомитися з актуальним порядком поновлення права та переліком документів;
- визначити організаційну форму майбутньої діяльності;
- провести первинну інвентаризацію професійних документів і цифрових доступів.

2. Одразу після поновлення права:

- перевірити внесення актуальних відомостей до Єдиного реєстру адвокатів України;
- відновити кваліфікований електронний підпис, доступ до електронного суду та інших сервісів;
- з'ясувати вимоги щодо спеціальних курсів, внесків і чинних заходів підтримки;
- актуалізувати податкові, банківські, контактні та організаційні дані;
- провести перевірку конфлікту інтересів і стану попередніх доручень.

3. Протягом першого місяця:

- визначити пріоритетні зміни законодавства та практики для опрацювання;
- сформулювати індивідуальний план підвищення професійного рівня;
- оновити шаблони документів, систему обліку строків і правила кібербезпеки;
- визначити початковий обсяг професійного навантаження;
- за потреби долучитися до менторської або колегіальної програми.

4. У межах строку, встановленого в актах адвокатського самоврядування:

- пройти обов'язкові спеціальні курси, якщо право на заняття адвокатською діяльністю було зупинено на один рік і більше;
- отримати підтвердження виконання вимог щодо підвищення професійного рівня;
- виконати інші професійні обов'язки, актуальні для відповідного періоду.

5. Після початкового етапу повернення:

- оцінити, чи відповідає фактичне навантаження можливості забезпечувати якість правничої допомоги;
- за потреби скоригувати план навчання, організацію практики або формат менторства;
- надати органам адвокатського самоврядування знеособлений зворотний зв'язок про виявлені системні бар'єри.

ОРІЄНТОВНІ ЗАСАДИ МЕНТОРСЬКОЇ ПІДТРИМКИ АДВОКАТІВ-ВЕТЕРАНІВ

Додаток 3
до Методичних рекомендацій щодо
повернення адвокатів-ветеранів
до адвокатської діяльності

- 1. Добровільність.** Участь у менторській програмі, вибір ментора, тематика і тривалість взаємодії визначаються адвокатом-ветераном добровільно.
- 2. Професійна рівність.** Менторська взаємодія є співпрацею колег і не створює відносин підпорядкування, контролю або оцінювання професійної придатності.
- 3. Визначена мета.** На початку взаємодії сторони погоджують конкретні професійні питання, очікуваний результат, формат і орієнтовний графік зустрічей.
- 4. Конфіденційність.** Інформація, отримана під час менторської взаємодії, не поширюється третім особам. Адвокатська таємниця зберігається у повному обсязі.
- 5. Уникнення конфлікту інтересів.** До обговорення конкретної професійної ситуації сторони перевіряють відсутність обставин, які перешкоджають такій взаємодії.
- 6. Мінімізація інформації про клієнта.** Професійні ситуації обговорюються переважно у знеособленому вигляді. Розкриття інформації, яка дає змогу ідентифікувати клієнта, можливе лише за належної правової підстави.
- 7. Невтручання у професійну позицію.** Остаточні рішення щодо прийняття доручення, правової позиції, процесуальних дій і комунікації з клієнтом приймає адвокат, який надає правничу допомогу.
- 8. Відсутність дисциплінарного використання.** Факт участі у програмі, зміст запитів і результати взаємодії не передаються дисциплінарним органам і не використовуються для рейтингування чи оцінювання адвоката, крім випадків, прямо передбачених у законі.
- 9. Право припинити взаємодію.** Кожна сторона може припинити менторську взаємодію без необхідності розкривати особисті причини, забезпечивши належне збереження конфіденційної інформації.
- 10. Зворотний зв'язок.** Оцінка програми збирається добровільно, у знеособленій формі та використовується виключно для вдосконалення організації менторської підтримки.

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ ЧЕК-ЛИСТ ДЛЯ РАДИ АДВОКАТІВ РЕГІОНУ

Додаток 4

до Методичних рекомендацій щодо
повернення адвокатів-ветеранів
до адвокатської діяльності

- На офіційному вебресурсі розміщено актуальну інформацію про поновлення права на заняття адвокатською діяльністю.
- Визначено контактний канал для організаційних консультацій без створення необґрунтованого окремого обліку адвокатів-ветеранів.
- Працівники, які надають консультації, мають актуальні алгоритми щодо ЄРАУ, підвищення професійного рівня, внесків і чинних заходів підтримки.
- Запитуються лише документи та дані, необхідні відповідно до закону або актів Ради адвокатів України.
- Забезпечено захист документів, що містять відомості про статус ветерана війни, проходження військової служби чи стан здоров'я.
- Інформація надається зрозуміло, без оцінювання професійної готовності або особистих обставин адвоката.
- Передбачено можливість дистанційної консультації та подання документів у випадках, установлених у відповідних актах.
- Адвокатам надається інформація про спеціальні курси та порядок застосування чинних заходів підтримки.
- За наявності менторської програми затверджено правила добровільності, конфіденційності та уникнення конфлікту інтересів.
- Зворотний зв'язок збирається добровільно та переважно анонімно.
- Інформаційні матеріали переглядаються після змін законодавства або актів адвокатського самоврядування.
- Публічне використання історії адвоката-ветерана, фото або відомостей про його службу здійснюється лише за попередньою згодою.

МІСЦЕ ДЛЯ НОТАТОК

МІСЦЕ ДЛЯ НОТАТОК

НАЦІОНАЛЬНА АСОЦІАЦІЯ
АДВОКАТІВ УКРАЇНИ

МІНВЕТЕРАНІВ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

щодо повернення адвокатів-ветеранів

до адвокатської діяльності

Усі узагальнення, пам'ятки, чек-листи можна
переглянути на сайті «Адвокат+» за посиланням:
<https://advokatplus.unba.org.ua/baza-znan>

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ПІДГОТОВЛЕНІ
МІНІСТЕРСТВОМ У СПРАВАХ ВЕТЕРАНІВ УКРАЇНИ ТА КОМІТЕТОМ НААУ
З ПИТАНЬ ЗАХИСТУ ПОСТРАЖДАЛИХ ВІД ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ,
КОМПЕНСАЦІЙНИХ МЕХАНІЗМІВ ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО
ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДНОВЛЕННЯ

Київ 2026